

# Rijk houdt minder over in 2007

# 08

*drs. F. Arkesteijn*

Publicatiedatum CBS-website: 24 oktober 2008



## Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2005–2006	= 2005 tot en met 2006
2005/2006	= het gemiddelde over de jaren 2005 tot en met 2006
2005/'06	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2005 en eindigend in 2006
2003/'04–2005/'06	= oogstjaar, boekjaar enz., 2003/'04 tot en met 2005/'06

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

## Colofon

### *Uitgever*

Centraal Bureau voor de Statistiek  
Henri Faasdreef 312  
2492 JP Den Haag

### *Prepress*

Centraal Bureau voor de Statistiek - Facilitair bedrijf

### *Omslag*

TelDesign, Rotterdam

### *Inlichtingen*

Tel. (088) 570 70 70  
Fax (070) 337 59 94  
Via contactformulier: [www.cbs.nl/infoservice](http://www.cbs.nl/infoservice)

### *Bestellingen*

E-mail: [verkoop@cbs.nl](mailto:verkoop@cbs.nl)  
Fax (045) 570 62 68

### *Internet*

[www.cbs.nl](http://www.cbs.nl)

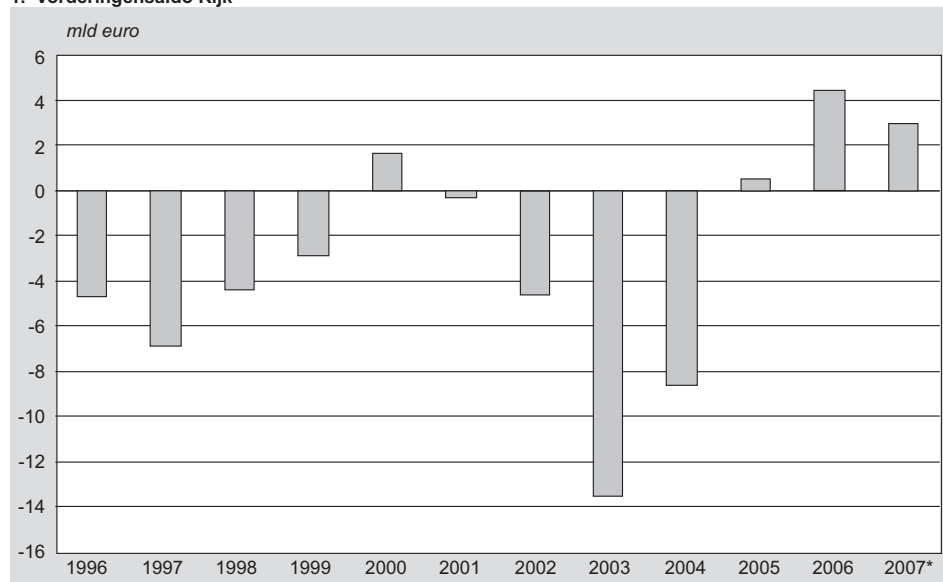
In 2007 bedroegen de inkomsten van het Rijk 153,3 miljard euro. Dat is 8,1 miljard euro meer dan in 2006. De uitgaven namen met 8,9 miljard euro toe tot 150,0 miljard euro. Het vorderingenoverschot van het Rijk is hierdoor afgenomen van 4,1 miljard euro in 2006 naar 3,3 miljard in 2007, oftewel 0,6 procent van het bbp. Vooral de toegenomen belastingontvangsten zorgden voor hogere inkomsten. De uitgaven voor sociale bescherming zijn met 2,8 miljard euro het sterkst gestegen. Ook aan algemeen overheidsbestuur en economische aangelegenheden is fors meer uitgegeven.

### Vorderingenoverschot Rijk licht afgenomen

In 2007 waren de inkomsten van het Rijk 8,1 miljard euro hoger dan in 2006, terwijl de uitgaven een stijging van 8,9 miljard euro lieten zien. Het vorderingenoverschot van het Rijk van 4,1 miljard euro in 2006 liep door deze ontwikkeling terug naar 3,3 miljard euro in 2007. Dit komt neer op 0,6 procent van het bruto binnenlands product (bbp). De lokale overheid liet in 2007 een zeer gering tekort zien (40 miljoen euro), terwijl de sociale fondsen een tekort van 1,5 miljard euro boekten. Voor de gehele overheid resulteerde per saldo een vorderingenoverschot van 1,9 miljard euro. Het EMU-saldo van de overheid kwam in 2007 uit op 2,0 miljard euro, oftewel 0,3 procent van het bbp.<sup>1)</sup>

Volgens de Miljoenennota 2009 zal dit saldo in 2008 uitkomen op een overschot van 1,2 procent van het bbp. Het kabinet heeft voor 2009 een lastenverlichting van 2,5 miljard euro voorgesteld. Hiervan is 1 miljard euro bestemd voor het bedrijfsleven. Voor innovatiesubsidies aan ondernemers is 0,5 miljard euro extra beschikbaar. Om de koopkracht te stimuleren gaan de lasten van burgers in totaal met 1 miljard euro omlaag. De WW-premie voor werknemers wordt afgeschaft en de voorgenomen btw-verhoging van 19 naar 20 procent gaat niet door. Extra geld trekt het kabinet volgend jaar uit voor onderwijs, probleemwijken, veiligheid en jeugdzorg. Het EMU-saldo voor de gehele overheid zal volgens de Miljoenennota in 2009 naar verwachting uitkomen op een overschot van 1,2 procent van het bbp. Het EMU-overschot van het Rijk bedraagt volgens de Miljoenennota in 2009 1,4 procent van het bbp.

#### 1. Vorderingsaldo Rijk



<sup>1)</sup> Het EMU-saldo van de overheid wordt bepaald door het rentevoordeel van renteswaps (119 miljoen euro in 2007) aan het vorderingsaldo van de overheid toe te voegen.

**Tabel 1**  
Rijksuitgaven en-inkomsten naar economische categorieën, sector overheid 1)

	2006	2007*		2006	2007*
<b>Lopende rekening</b>	<i>mld euro</i>			<i>mld euro</i>	
<i>Uitgaven</i>			<i>Inkomsten</i>		
Lonen, salarissen en sociale lasten	11,2	11,7			
Aankoop van goederen en diensten	9,7	10,6	Verkoop van goederen en diensten	3,3	3,1
Afschrijvingen	3,2	3,3			
Betaalde rente	10,3	10,7	Ontvangen rente	1,3	1,4
Pacht e.d.	0,0	0,0	Dividenden, pachten e.d.	10,0	9,5
Exploitatiesubsidies verstrekt aan:			Ontvangen exploitatiesubsidies	0,0	0,0
Marktbedrijven van het Rijk	0,1	0,2			
Overige bedrijven	2,4	3,3			
Betaalde belastingen op productie en invoer	0,0	0,0	Ontvangen belastingen op productie en invoer	63,8	66,7
Sociale overdrachten in natura	3,5	4,7	Ontvangen belastingen op inkomen en vermogen	59,5	64,8
Inkomensoverdrachten aan:					
Sociale verzekeringsinstellingen	13,9	14,3	Inkomensoverdrachten van:		
Overige overheidsinstellingen	58,5	61,8	Sociale verzekeringsinstellingen	0,2	0,6
Gezinnen	11,2	11,3	Overige overheidsinstellingen	0,4	0,4
Bedrijven, kredietinstellingen en verzekeringsmaatschappijen	0,0	0,1	Gezinnen	0,7	0,8
Buitenland	6,5	6,5	Bedrijven, kredietinstellingen en verzekeringsmaatschappijen	0,2	0,1
			Buitenland	0,2	0,1
Totaal lopende uitgaven	130,6	138,5	Totaal lopende inkomsten	139,6	147,6
Saldo lopende rekening (besparingen)	9,0	9,1			
<b>Kapitaalrekening</b>					
<i>Uitgaven</i>			<i>Inkomsten</i>		
Investerings					
Uitbreiding van grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1,8	2,0	Verkoop van investeringsgoederen <sup>2)</sup>	0,3	0,3
Overige nieuwe investeringen <sup>1)</sup>	2,1	2,2	Verkoop van grond e.d.	0,1	0,1
Aankoop van gebruikte investeringsgoederen	0,1	0,1	Afschrijvingen	3,2	3,3
Aankoop van grond	0,1	0,1			
Kapitaaloverdrachten			Kapitaaloverdrachten		
Investeringsbijdragen	5,3	5,5	Vermogensheffingen	1,8	1,9
Overige kapitaaloverdrachten	1,2	1,7	Investeringsbijdragen	0,1	0,0
			Overige kapitaaloverdrachten	0,1	0,1
Totaal kapitaaluitgaven	10,5	11,6	Totaal kapitaalinkomsten	5,6	5,8
Saldo kapitaalrekening	-4,9	-5,8			
Totaal lopende en kapitaaluitgaven	141,2	150,0	Totaal lopende en kapitaalinkomsten	145,3	153,3
Saldo lopende en kapitaalrekening (vorderingensaldo)	4,1	3,3			
<b>Financiering</b>					
<i>Mutaties vorderingen (netto)</i>			<i>Mutaties schulden (netto)</i>		
Kas en rekening-courant	-5,6	-1,9	Munten in omloop	0,0	0,0
			Schatkistpapier	4,1	-2,8
Kortlopende kredieten	0,9	0,1	Obligaties	-4,5	-5,3
Langlopende kredieten	1,9	2,8	Kortlopende kredieten	-11,9	7,6
Aandelen en overige deelnemingen	-3,7	-1,1	Langlopende kredieten	-0,3	-0,1
Transitorische posten	0,4	0,1	Transitorische posten	2,4	-2,7
Totaal mutaties vorderingen (netto)	-6,2	-0,1	Totaal mutaties schulden (netto)	-10,3	-3,3
Saldo mutaties vorderingen en schulden (financiering vorderingensaldo)	-4,1	-3,3			

Bron: CBS.

<sup>1)</sup> Deze opstelling verschilt van de internationale opstelling van overheidsuitgaven en inkomsten, zoals vermeld in tabel D 13.2 van de Nationale Rekeningen 2007. De belangrijkste verschillen betreffen de presentatie van de afschrijvingen, desinvesteringen, grondverkoop en toegerekende sociale premies.

<sup>2)</sup> Incl. kostbaarheden.

**Tabel 2**  
EMU-saldo overheid

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	<i>in % bbp</i>									
Centrale overheid <sup>1)</sup>	0,4	-0,2	-1,2	-2,8	-1,7	0,1	0,8	0,6	1,3	1,4
Lokale overheid <sup>2)</sup>	0,0	-0,1	-0,5	-0,3	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Sociale verzekeringsfondsen	1,6	0,1	-0,4	0,0	0,1	-0,1	-0,2	-0,3	0,0	-0,3
Totale overheid	2,0	-0,2	-2,1	-3,1	-1,7	-0,3	0,6	0,3	1,2	1,2

Bron: CBS (gegevens t/m 2007) en Miljoenennota 2009 (gegevens vanaf 2008).

<sup>1)</sup> Centrale overheid betreft het rijk, wetenschappelijk onderwijs, publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties en instellingen zonder winstoogmerk behorend tot de centrale overheid.

<sup>2)</sup> Lokale overheid omvat de provincies, waterschappen, gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, bijzonder onderwijs en instellingen zonder winstoogmerk behorend tot de lokale overheid.

## Belastingopbrengst opnieuw fors hoger

In 2007 hebben de rijksbelastingen (inclusief vermogensheffingen) 133,5 miljard euro opgebracht, ruim 8 miljard euro meer dan een jaar eerder. Ook in 2005 en 2006 was sprake van een hoge toename van belastingontvangsten voor de schatkist (+10 en +9 miljard euro). De gunstige ontwikkeling in het afgelopen jaar is vooral het gevolg van toegenomen opbrengsten bij de loonbelasting (+6,1 miljard), de btw (+2,9 miljard), de vennootschapsbelasting (+0,6 miljard) en de overdrachtsbelasting (+0,4 miljard).

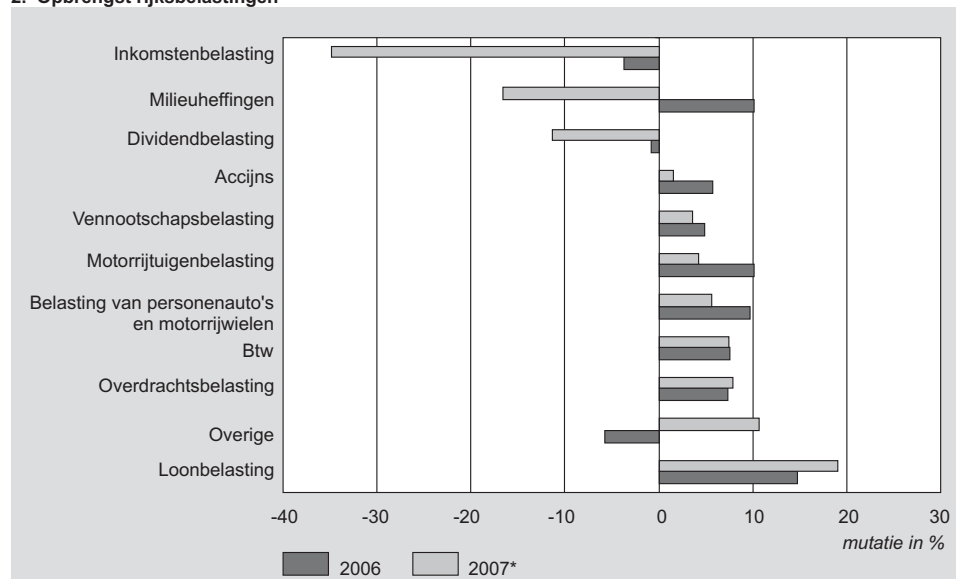
De loonbelasting profiteerde van de groei van het aantal banen, de hogere lonen en de stijging van het belastingtarief in de eerste en tweede schijf. De omzetbelasting is gestegen door de aanhoudende kooplust van huishoudens en het hoge investeringsniveau van bedrijven. Ondanks een verdere verlaging van de tarieven nam de opbrengst van de vennootschapsbelasting in 2007 met 3,6 procent toe. Naast een verbreding van de belastinggrondslag van de vennootschapsbelasting hing deze stijging vooral samen met de aanhoudende winstgevendheid van bedrijven. De groei van de overdrachtsbelasting was het gevolg van gestegen huizenprijzen. Het aantal woningtransacties nam in 2007 met 3,5 procent af.

**Tabel 3**  
Belastingontvangsten Rijk

	2005	2006	2007*	2006	2007*
	<i>mld euro</i>			<i>mutatie t.o.v. voorgaand jaar in %</i>	
Btw	36,2	39,0	41,9	7,6	7,5
Loonbelasting	27,6	31,6	37,7	14,8	19,1
Vennootschapsbelasting	17,1	17,9	18,6	4,9	3,6
Accijns	9,3	9,9	10,0	5,7	1,6
Belasting van personenauto's en motorrijwielen	3,1	3,5	3,6	9,7	5,6
Overdrachtsbelasting	4,3	4,6	4,9	7,4	7,9
Dividendbelasting	4,3	4,2	3,8	-0,8	-11,3
Motorrijtuigenbelasting	2,4	2,7	2,8	10,1	4,2
Milieuheffingen	4,1	4,5	3,8	10,1	-16,6
Inkomstenbelasting	3,7	3,5	2,3	-3,7	-34,8
Successierechten	1,7	1,8	1,9	5,9	3,7
Overige	2,2	1,9	2,2	-14,7	17,4
Totale opbrengst	116,0	125,1	133,5	7,8	6,7

Bron: CBS.

## 2. Opbrengst rijksbelastingen



De opbrengsten van de inkomstenbelasting, de milieuheffingen en de dividendbelasting zijn in 2007 teruggelopen. Bij de inkomstenbelasting spelen twee belangrijke effecten: de definitieve vaststelling van belastingaanslagen van enkele jaren geleden en de verrekeningen met de sociale fondsen. Beide kunnen leiden tot grote fluctuaties van jaar op jaar. De milieuheffingen lieten een daling van de opbrengst van drie kwart miljard euro zien. Dit werd vooral veroorzaakt door de energiebelasting. Dankzij de relatief warme winter van 2006/2007 kregen huishoudens en bedrijven bij de jaarafrekening van de energienota een deel van de maandelijks betaalde energiebelasting retour. Bij de dividendbelasting is de daling van een 0,5 miljard euro het gevolg van de tariefsverlaging met ingang van 2007 (van 25 naar 15 procent).

### Lichte afname niet-belastingontvangsten

In 2007 bedroegen de niet-belastingontvangsten 19,9 miljard euro. Hiermee vormden zij 13 procent van de totale rijksinkomsten. Ten opzichte van 2006 namen de niet-belastingontvangsten met 0,3 miljard euro af. Deze afname was het gevolg van uiteenlopende ontwikkelingen. De verkoopopbrengsten kwamen 0,2 miljard euro lager uit dan in 2006 doordat in dat jaar veel tweedehands militair materiaal is verkocht. De inkomsten uit vermogen (rente, winstuitkeringen en inkomen uit grond en minerale reserves) namen met 0,4 miljard euro af tot 11 miljard. Dit hing vooral samen met de daling van de aardgasbaten door de zachte winter. Hiertegenover stond een stijging van de rentebaten van 0,1 miljard euro. Dit was het gevolg van hogere renteopbrengsten op vlottende tegoeden en het terugdringen van het aantal bij de belastingdienst in behandeling zijnde bezwaarschriften. Verder namen de ontvangsten overdrachten met 0,1 miljard euro toe door hogere opbrengsten uit boetes, transacties en pluk-ze-maatregelen. Laatstgenoemde maatregelen betreffen het afnemen van illegaal verkregen eigendom van criminelen.

### Toenemend belang rijksuitgaven

Het Rijk heeft in 2007 150,0 miljard euro uitgegeven. Dat is 6,3 procent meer dan in 2006, eenzelfde groei als een jaar eerder. In de periode 2003 – 2005 namen de rijksuitgaven jaarlijks met gemiddeld 0,8 procent toe. Omdat het bbp in het afgelopen jaar met 5 procent is toegenomen, liepen de rijksuitgaven uitgedrukt in procenten van het bbp op van 26,1 procent in 2006 naar 26,5 procent in 2007.

Het grootste gedeelte van het rijksbudget is in 2007 besteed aan algemeen overheidsbestuur (37,7 miljard euro), gevolgd door sociale bescherming (29,6 miljard euro). De uitgaven voor sociale bescherming zijn in het afgelopen jaar het meest gestegen. Verder

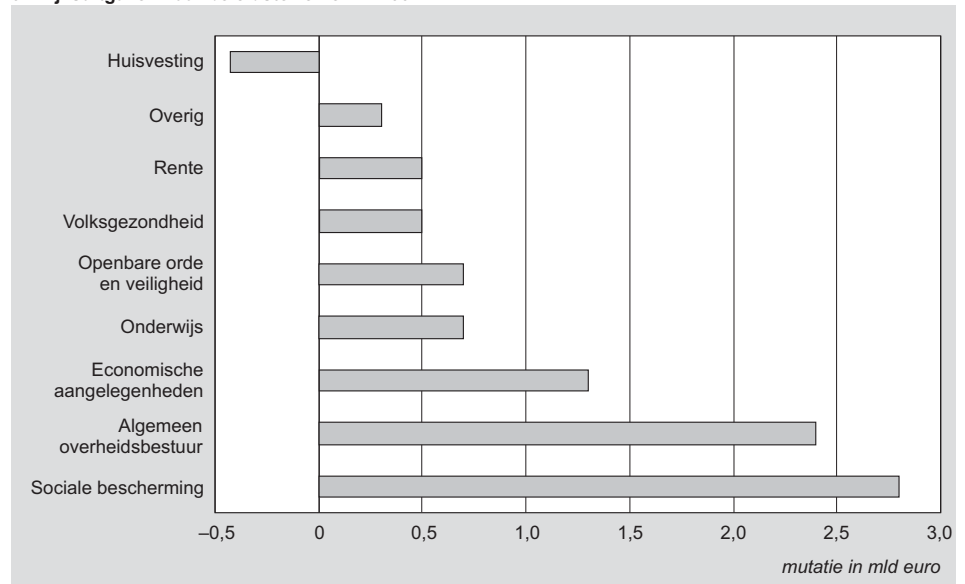
**Tabel 4**  
Rijksuitgaven en -inkomsten naar beleidsterrein

	Uitgaven		Inkomsten	
	2006	2007*	2006	2007*
<i>mld euro</i>				
Algemeen overheidsbestuur	35,3	37,7	129,2	137,7
Landsverdediging	8,0	8,1	0,7	0,4
Openbare orde en veiligheid	9,3	10,0	1,3	1,3
Economische aangelegenheden	15,9	17,1	11,4	10,5
Milieubescherming	1,0	1,1	0,2	0,2
Huisvesting en gemeenschapsvoorzieningen	1,5	1,3	0,5	0,5
Volksgezondheid	7,9	8,4	0,1	0,1
Recreatie, cultuur en religie	1,8	1,8	0,2	0,2
Onderwijs	23,4	24,2	0,3	0,3
Sociale bescherming	26,9	29,6	0,0	0,6
Rente	10,3	10,7	1,3	1,4
<b>Totaal</b>	<b>141,2</b>	<b>150,0</b>	<b>145,3</b>	<b>153,3</b>

Bron: CBS.

is fors meer uitgegeven aan algemeen overheidsbestuur en economische aangelegenheden. De rentelasten namen voor het eerst sinds jaren weer toe. Hiertegenover stond een daling van de uitgaven voor huisvesting.

### 3. Rijksuitgaven naar beleidsterreinen in 2007\*



#### Uitgaven sociale bescherming meest gestegen

De uitgaven voor sociale bescherming zijn in 2007 met 2,8 miljard euro gestegen tot een niveau van 29,6 miljard, een stijging van ruim 10 procent. Hiervan hing 1,1 miljard euro samen met hogere uitgaven voor kinderopvang. Ruim twee vijfde van dit bedrag is afkomstig uit de werkgeversbijdrage aan kinderopvang die vanaf 2007 verplicht is en via de belastingdienst wordt geïnd. Voorheen droegen niet alle werkgevers bij aan deze opvang. Door deze verandering is kinderopvang voor veel ouders in 2007 voordeliger geworden. De groei deed zich voor bij alle vormen van kinderopvang (dagopvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang). Aan het AOW-fonds is 0,6 miljard euro extra verstrekt. Hierdoor kon de AOW-premie ongewijzigd blijven op 17,9 procent. De uitgaven voor zorgtoeslagen namen met 0,3 miljard euro toe. Met de zorgtoeslag is gewaarborgd dat de geneeskundige zorg voor iedereen betaalbaar blijft. Verder ging er meer geld naar de kinderbijslag en de jonggehandicapten met een uitkering (elk +0,2 miljard euro). Hiertegenover stond een daling van de bijstandsuitgaven van 0,3 miljard euro. De prikkelwerking van de Wet Werk en Bijstand in combinatie met de gunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid zorgde in 2007 voor een afname van het aantal bijstandsuitkeringen met bijna 25 duizend.

#### Meer geld voor algemeen overheidsbestuur

Voor algemeen overheidsbestuur is in 2007 2,4 miljard euro meer uitgegeven. Hieronder vallen de uitgaven aan overheidsbestuur, de Eerste en Tweede Kamer en de adviescolleges van parlement en regering. De groei had voor 1,4 miljard euro betrekking op de vergoeding die gemeenten uit het gemeentefonds ontvingen voor de uitvoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Met ingang van 2007 zijn gemeenten op grond van deze wet verantwoordelijk voor het verstrekken van thuiszorg en hulpmiddelen aan ouderen, zieken en gehandicapten. Voorheen verliep de huishoudelijke verzorging en een aantal kleine subsidierelingen rond wonen, welzijn en zorg via de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Naast de vergoeding voor de WMO nam de algemene uitkering van het gemeentefonds met 0,3 miljard euro toe. Verder zijn de uitgaven voor het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en het btw-compensatiefonds gestegen (beide

+0,1 miljard euro). Via dit laatste fonds compenseert het Rijk de gemeenten, provincies en kaderwetgebieden voor de btw over goederen en diensten die zij gebruiken voor overheidstaken, zoals openbare verlichting en aanleg en onderhoud van grond-, weg- en waterbouwkundige werken. De afdrachten aan de Europese Unie namen met 0,2 miljard euro af.

### **Uitgaven economische aangelegenheden 8 procent hoger**

Het Rijk heeft 1,3 miljard euro extra besteed aan economische aangelegenheden, een toename van bijna 8 procent ten opzichte van het voorgaande jaar. In 2006 bedroeg de groei slechts 1 procent. Het Rijk neemt onder bepaalde voorwaarden risico's van export over die niet door de markt kunnen worden gedragen om een gezonde concurrentiepositie van het nationale bedrijfsleven te bevorderen.

Uit hoofde van deze exportkredietverzekering is het afgelopen jaar fors minder schade-restitutie ontvangen. Hierdoor heeft het Rijk in 2007 per saldo 0,7 miljard euro meer uitgegeven voor de exportkredietverzekering. Voor de vermindering van files, de ontwikkeling van de ov-chipkaart en de verbetering van de toegankelijkheid van haltes in het stads- en streekvervoer is 0,6 miljard euro extra uitgetrokken. Verder heeft Rijkswaterstaat 0,5 miljard euro meer uitgegeven voor het inlopen van achterstallig onderhoud van verkeersnetwerken en voor de afkoop van het beheer en onderhoud van drie veerverbindingen over het Noordzeekanaal. Minder geld ging er naar de Betuweroute en de HSL-Zuid (-0,3 miljard euro) en de regeling Milieukwaliteit Elektriciteitsproductie (-0,2 miljard euro).

### **Rentelasten gestegen na jarenlange daling**

In 2007 namen de rente-uitgaven voor het eerst sinds 1998 weer toe ondanks de licht gedaalde rijksschuld. De stijging van 0,5 miljard euro was vooral het gevolg van het hogere renteniveau in het afgelopen jaar. Tien jaar geleden legden de rentelasten nog voor bijna 15 procent beslag op de rijksuitgaven. In 2007 is dit aandeel meer dan gehalveerd tot 7,1 procent.

### **Minder uitgaven voor huisvesting**

In 2007 is 0,1 miljard euro minder besteed aan huisvesting. Deze daling is vooral het gevolg van enkele incidentele uitgaven in 2006. In dat jaar kocht de Staat een aantal specifieke uitkeringen voor particuliere huurwoningen en stedelijke vernieuwing af (54 miljoen euro). Daarnaast heeft het Rijk in 2006 een eenmalige bijdrage verstrekt aan het fonds Stimulering Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (40 miljoen euro). Met dit geld worden starters op de woningmarkt ondersteund om een woning te kopen.